

Dr. Gülin ÖĖÜT EKER

**Seyahatnâmelerden Hareketle Seton Lloyd ve
D. Storm Rice'nin Alanya (Alâiyya) İsimli
Kitabı Üzerine Deęerlendirmeler**

Akdeniz Bölgesinde, Antalya Körfezi'nin doğu kıyısında bulunan Alanya, karaya dar bir toprak parçasıyla bitişmiş 250 metre yüksekliğindeki dik yamaçlı yarımada üzerinde bulunan bir sahil kasabasıdır. Alanya, üzerine kurulduğu yarımada şeklindeki büyük kaya, bu yarımadanın ucuna yerleştirilmiş kenarı üzerinde dik olarak duran bir satranç tahtasına benzeyen uçurları, surları ve evleriyle, Anadolu'nun güney kıyılarında karşılaşılan en göz alıcı manzaralarından biridir.

Likyalılarca Panfilya, Eski Yunanlılarca "Gökkarga" anlamına gelen Korakesyon' (Coracesium), Bizanslılarca "Güzel Dağ" manasındaki Kalonoros, Ortaçağ Latinlerince Candelore veya Lescandelour kelimeleriyle adlandırılan bölge, Alâiyye adını, kaya parçasından ibaret olan alanı, liman, müstahkem mevki ve sayfiye halinde kullanılacak bir şehir konumuna getiren Selçuklu İmparatoru Alâeddin Keykubat'tan almıştır (Yetkin t.y.: 10).

Alanya, tarihin bilinen devirlerinden günümüze kadar çeşitli milletlere mekân olmuş bir bölgedir. İlkçağda, korsanlara üs ve depo hizmeti gören, Antiochos'un akınlarına karşı gelen, savunma alanı ve limanı ile önem kazanan Korakesyon Kalesi, Roma kumandanı Pompeius tarafından yıkılmıştır. Bu bölgede, Ortaçağ döneminde yapılan Kalonoros Kalesi, 1221 yılında Selçuklu Sultânı Alâeddin Keykubat tarafından zaptedilerek aynı yere, bugün de var olan kale ve tersane yaptırılmıştır. Önemli bir deniz üssü olan Alanya, Mısır ve Suriye ile bağlantısı bulunan bir ticaret merkezi olmuştur (İslâm Ansiklopedisi 1940: 286; Meydan Larousse 1969:269).

Alanya'nın, Selçukluların başkenti olan Konya'ya yakınlığı ve Alâeddin Keykubat'ın yaptırmış olduğu liman, bölgenin gelişmesini sağlamıştır. Uzun yıllar Selçuklu İmparatorluğuna sancaklık yapmış olan Alâiye, XIII. yüzyıl ortalarında, Selçukluların zayıflamasından sonra, Karamanoğulları Beyliğinin idaresi altına girmiş; 1472'de de, Fatih Sultan Mehmet tarafından alınmıştır.

Sahip olduğu konum ve önem itibarıyla Alanya, çeşitli seyyahların hatıralarında da önemli bir yer tutmuştur. Alanya hakkında

yapılmış en eski ve ciddi çalışma, İbrâhim Hakkı Konyalı'ya aittir. Konyalı'nın, çeşitli seyyah ve kaptanların notlarından da alıntılar yaparak verdiği bilgiye göre, Piri Reis, Kitâb-ı Bahriye'de Ahmetçe Kalesi olarak adlandırdığı Alanya Kalesi ile ilgili şu bilgileri verir:

"... Ahmetçe derler deniz üzerine havale ada gibi bir yumru burnun üzerinde bir harap kale vardır. Ol kaleye, efrenc taifei (Kastalo Lumbarde) derler, yani top hisarı demek olur. Vâkıa, top taşı misâlinde bir yumru burnun üzerinde vâki olmuştur. Mezkûr kaleden Alâiyye 20 mildir." (Konyalı 1946:43).

Eski İslâm coğrafyacılarından İbn-i Havkal, Kitab'ül Sâlik vel Memâlik adlı eserinde Alanya'yı şöyle tasvir eder:

"Rum denizi üzerinde bulunan Avlas taraflarını Kalemye denilen ve çokluğundan dolayı hakkile sınırlandırılmayına dağlar teşkil eder. Kalemye, eskiden Rumların bir şehri idi. Sonra Müslümanlar buraya geldiler. Tarsus'un bazı kapıları bu şehre nisbet edilerek "Kalemye kapısı" şeklinde anılır. Bu dağlar, sağdan ve kuzeyden denize kadar iner. Kalemye ne deniz kenarıdır, ne de yakındır. Burasını bir merhale kadar geçince, Lamus denilen deniz kenarında bir yere gelinir. Burada Rumlar gemilerinde, Müslümanlar karada oldukları halde aralarında çarpışmalar olur." (Konyalı 1946:50). İbn-i Batuta'nın, yirmi dokuz yılda tamamladığı gezilerin anlattığı seyahatnâmesinde ise, Alanya, şu ifadelerle anlatılmaktadır:

"Lazkiye'de Martalomin adında bir Cenovalının Kurkura denilen büyük gemisine binerek Türk ülkelerinden biri olan ülkeye doğru yola çıktık... Yolunda esen uygun bir rüzgârla on günlük bir yolculuktan sonra Anadolu'da ilk şehir olan Alanya limanına ulaştık. Bilâd-ı rûm denilen bu ülke, dünyânın en güzel memleketidir. Tanrı, güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken,

* Bu yazı, 21-22 Kasım 1997 tarihleri arasında Alanya'da düzenlenen "7. Alanya Tarih ve Kültür Semineri"nde bildiri olarak sunulmuştur.

† Eski ismi olan Coracesium'un "Gökkarga" anlamına geldiği ve burada oturanlara da "Gökkargalılar" denildiği söylenir. Gökkarga, eskilerde Alanya'da sık görülen bir kuş türüdür. Çok çeşitli renklerle güzel bir görünüme sahip olan kuşu, günümüzde, seyrek de olsa Çamyolu ve Mahmutlar yörelerinde görmek mümkündür (Yetkin t.y.: 10).

burada hepsini bir araya getirmiş. Burada, dünyânın en güzel insanları, en temiz kıyafetli halkı yaşar ve en nefis yemekler pişirilir. Tanrının yarattıkları içinde en şefkâtlı olanlar bunlardır ki, bundan ötürü "bolluk, bereket Şam'da (Suriye); şefkât ise Anadolu'dadır" denilmiştir ve bu sözle, anılan ülke halkı kastedilmiştir. Bu memleketeye geldiğimiz andan itibaren, çevredeki komşularımız, kadın olsun, erkek olsun, durumu-muzla ilgilenmeden yapamamışlardı. Burada kadınlar erkeklerden kaçmazlar ve yola çıkacağımız zaman akraba ya da hane halkındanmışçasına bizimle vedâlaşırlar, bu ayrılıktan dolayı üzüntülerini, göz yaşları dökerek belirtirlerdi.

Bu ülkedeki âdetler gereğince, ekmeğe hafta-da bir gün pişirilir ve pişirilen ekmeğe haftanın öteki günlerine elverecek kadar olurdu. Ekmeğe günü, belde erkekleri sıcak sıcak ekmeğe, nefis yemeklerle çevremizi donatırlar, "Bunları size kadınlar gönderdi, sizden hayır duâ bekliyorlar", derlerdi.

Ülke halkı bütünüyle imam Ebû Hanife, Tanrının rızâsı üzerine olsun, (Hanefî) mezhebinde olup, ehl-i sünnettir. Aralarında ne kaderici, ne râfîzî, ne mutezileden, ne harici, ne de bid'ad ehli bulunmaktadır. Tanrı taâlâ hazretleri onları bu faziletleriyle üstün kılmıştır; ancak, halk haşhaş çiğnemekten çekinmez ve bunda kaçınılacak herhangi bir şey görmez.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Alanya, deniz kıyısında bir şehir olup, ahalişi Türkmendir. Kâhire, İskenderiye ve Suriye tüccarları bu şehre gelip alış veriş ederler. Kerestesi pek bol olmak itibarıyla buradan yüklenen hamule, İskenderiye, Dimyat ve öteki Mısır limanlarına gönderilir. Limanın üzerinde sağlam ve haşin bir kale vardır ki, büyük Sultan Alâeddin-i Rumi'nin eseridir. Bu şehirde belde kadısı Celâleddin-i Erzincani ile tanıştım. Cuma günü benimle birlikte kaleye çıkarak namazı edâ etti. Bana ikramda bulundu ve bir yemek verdi. Babası, Sudan şehirlerinden biri olan Mali'de ölmüş bulunan Ruceyhani'nin oğlu Şemseddin de ayrı bir ziyâfet tertip etti.

Cumartesi günü Kadı Celâleddin'le birlikte atlanarak Alanya Beyi olan Karamanoğlu Yusuf Beğ'le görüşmek üzere yola çıktık. Beğ/Bey, Melik/Hükümdar demektir. Beyin konağı şehirden

on mil uzakta bulunmakta idi. Adı geçen beyi, sahilde, bir tepenin üzerinde yalnız başına otururken bulduk. Vezirleri, komutanları daha aşağıda, askerleri ise sağ ve sol taraflarında yer almışlardı. Bey'in saçları siyaha boyanmış idi. Kendisini selâmladım. Bana nereden geldiğimi sordu. Sorularını cevaplandırdıktan sonra yanından ayrıldım. Bir miktar ihşanda bulundu" (İbn-i Batuta 1971:3-5).

Evliyâ Çelebi 1671/72'de Alanya'ya geldiği zaman burası, Adana Beylerbeyi'ne bağlı bir paşa tarafından idâre edilen sancağın başşehridir. Bu sancak, harap ve metrûk Alara kalesini ve aynı isimdeki altmış-yetmiş evlik küçük köyü de içine almaktadır. Alanya kalesi, ihtişamının çoğunu ve eski önemini kaybetmiş olmasına rağmen, eteğindeki dağınık şehirlerden tamamıyla ayrı tutulmuştur. İçinde muhafızları bulunan iki kale vardır: İç-kale ve Ehmedek. Her iki kale de, uzun sürecek bir kuşatmaya dayanacak kudrettedir. Sivil halkın, bu askerî tesislere girmesi yasaktır. Evliyâ Çelebi, bilhassa, bir dizdar ve kırk kişiden ibâret daimî bir garnizonu olan Kızıl Kule'ye hayran kalır; burası, iki bin kişiyi barındıracak kapasitededir.

Orta-Hisar'da Kânunî Süleyman'ın yaptırdığı ve içinde cuma namazı kılınan bir tek câmiî, şehrin aşağı kısmında da Bedrüddin Câmîi vardır. Bütün şehirde onaltı mihrap bulunur. Kalenin içinde ayrıca altı mektep, iki medrese, iki han ve yılın altı ayında faaliyet gösteren bir de hamam mevcuttur. Yüzelliye yakın dükkânın hepsi malla dolu olduğu hâlde, merkezî kapalı bir çarşısı yoktur. Sayıları aşağı yukarı üç yüzü bulan rumların kendilerine ait bir mahalleleri vardır.

Çelebi, kale içinde iki cami ile ondört mescit, iki medrese, altı sübyan mektebi saymıştır. Kızıl Kulenin önündeki bu mescide "Ak Mescit", "Çarşı Mescidi", "Kale Altı Mescidi" adları da verilir (Konyalı, 1946:285).

Konyalı, 1946 yılında neşrettiği Alanya isimli kitabında, Bofor'un "Karamania"sında bu şehir hakkında şu ifâdelerin yer aldığını söyler:

"Alâiyye'den doğuya doğru dümen kırdık. Sekiz kadar köy ve kasabanın önünden geçtik. Düzlükteki dik tepeler üzerinde evleri ve surları bazen kesme, bazen gayrı muntazam taşlarla yapılmış olan bir yere geldik. Her halde burası

Istrabon'un Sedra veyahut Syedra dediği şehir olacaktır. Burası Alâiyye civârında görülmesi lâzım bir yerdir. Küçük bir kayalık yarım ada, tepesi eski ve yeni zamanların harabeleri ile dolu. Kayalar arasında bir de koyu var, ama gemilerin barınmasına müsait değildir. Burada birkaç kilise harabesi gördük. Berzahın ortasında 10-12 kadem uzunluğunda üstlerinde ikişer, üçer, dörder kitabe bulunan bazı mermerler bulduk. Fakat bunların hiçbirisinde şehir adına rastlamadık. Bu şehirde Roma hükümdarlarından II imparator ve imparatoriçe para bastırmıştır ki, bu da şehrin Romalılar zamanında Alanya ilçesi sınırları içinde şehirlerin hepsinden büyük olduğunu gösterir" (Konyalı 1946:43).

Bu derece zengin bir tarihî geçmişe sahip bulunan Alanya, aynı zamanda Selçuklu mimarisinin en güzel örneklerini de taşımaktadır. İslâm mîmarisinin daha iyi anlaşılması ve kıymetlendirilmesi için, Küçük Asya'daki Selçuklu anıtlarının incelenmesi zarureti vardır. Bu iş en verimli şekilde, her biri bir bölgenin anıtlarını inceleyen monografik seriler halinde gerçekleştirilebilir. Bu amaçla Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, 1953 yılında, Alanya'da bir araştırma projesi başlatır. Seton Lloyd ve D. Storm Rice başkanlığındaki araştırma ekibinin topladığı bilgiler, 1958 yılında aynı enstitüsü yayınları içinde Londra'da; 1964 yılında da Ankara'da basılır. Türk Tarih Kurumu yayınları arasında çıkan bu çalışma, A4 ölçülerinde yetmiş altı sayfalık bir kitaptan oluşmaktadır.

Arkeoloji, mimarlık, fotoğrafçılık gibi bir çok alandaki uzmanın katkılarıyla hazırlanan 'Alanya ('Alâ'ıyya)' isimli kitabın önsözünde, Alanya'nın coğrafi ve tarihî konumu ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Bölgenin sahip olduğu tarihî ve mimarî önem, Alanya Kalesi, Surlar, Kızıl Kule, Tersane, Ehmedek, Er Kapı, Süleymâniye Câmii, Han ve Bedesten, Akşebe Türbesi, İç Kale, Bizans Kilisesi, Fener, Darphane, Manastır, Şarapsa Hanı, Alara Hanı gibi eserlerin mimarî özellikleri, kesitleri gösteren plânlar üzerinde anlatılmıştır. Ayrıca, bu tarihî eserler arasında bulunan kitâbelerle ilgili geniş bilgi verilerek sahip oldukları tarihi önem vurgulanmıştır. Bu kitâbeler, eski yazı üzerinde çalışan mütehasşısalar için olduğu kadar, İslâm yazı sanatının estetik değeri açısından da büyük

önem taşır. Kitabın sonunda yer alan, bu bilgileri estetik açıdan destekleyen on altı sayfalık "Levhalar" bölümü ise, bilgilerin görsel olarak takviye edilmesini sağlamıştır.

Eserde verilen bilgiye göre², hisarın, üzerinde inşa edilmiş olduğu dağlık burun 800 m²'den biraz daha büyüktür ve denize doğru uzayan çıkıntı hemen hemen tam güney istikâmetini göstermektedir. Kayaların birdenbire dik bir şekilde denize indiği güney-batı köşesinde yükseklik 260 m.'yi geçmektedir. Bu kayalar, yükseklikleri azalarak sarp bir halde güney ve batı yüzlerde devam ederken, doğu ve kuzey yüzlerde deniz seviyesine inişleri yumuşak meyiller ve setler halindedir. Güney-batı köşesindeki tepenin çok aşağısındaki bir seviyeden başlayan uzun burun, denize doğru 300 m. kadar diagonal olarak uzanmaktadır. Doğü kısmındaki sığ bir koy, daha önceki çağlarda olduğu gibi Selçuklular zamanında da liman olarak kullanılmış, karadan burnun güney yarısını kapatmak üzere uzayan ve en yüksek noktasında bir iç-kale bulunan surlar manzûmesiyle muhafaza altına alınmıştır.

Kuzey taraftan limana hâkim olan, Kızıl Kule adı ile tanınan büyük sekizgen yapı, surların en çok göze çarpan parçasıdır. Kızıl Kule, zeminde çapı 29 m. olan ve doğu yüzde, üzerinde bulunduğu setten mazgallar arasındaki siperliklere kadar yüksekliği azamî 33 metreyi bulan sekiz köşeli bir yapıdır. Zemin katı seviyesinde bir girişi bulunan batı yüzünden, doğudaki sete doğru 7 metrelik bir düşüş vardır ki, bu düşüş, yapının üzerinde bulunduğu ana-kayanın meyline uymaktadır. Yapının, dıştan gayet basit olarak görünüşü, içeride oldukça karışık bir plânın uygulandığını aksettirmekten çok uzaktır. En üstteki mazgal dişleri hariç olmak üzere, yapının mevcut beş katı - zemin kat, birinci kat, asma kat, açık kat ve açık teras - müdafaa sistemini sıra ile beş kata göre ayarlamak imkânını vermiştir. Büyük bir su sarnıcı merkezi, ayağın üst kısmına birleştirilmiştir. Kızıl Kule mimarı (veya ustası)'nın ismi, kulenin kuzey cephesinde bulunan bir kitabede yazılıdır. Mimarın soyadı olan el-Halebî, kendisinin Suriyeli olduğunu anlatmaktadır.

² Bu bölümdeki bilgiler, Seton Lloyd ve D. Storm Rice'nin "Alanya" ('Alâ'ıyya) isimli kitabından alınmıştır (Lloyd-Rice 1964 10-49).

Alâeddin'in kardeşi, I. İzzeddin Keykâvus için Sinop'ta 612 (1215)'de inşâ edilen aynı cins bir yapının da aynı isimde bir kimse tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Bir deniz üssü olan tersanenin üstü, hava tesirlerinden korunmak üzere kapatılmıştır. İçi büyük gemilerin emniyetle ve oldukça gizli bir şekilde inşâ edilmesine müsaittir. Beş tonozlu bölmeden ibaret olan yapı, takriben 57 m. uzunluğunda ve en çok 40 m. derinliğindedir. Bu bölmeler ara duvarlarıyla ayrılmışlardır ki, bunların her biri sivri kemerlerle nihayetlenen dört kemerle ana tonozun üzengi taşına ulaşır. Bu kemerler, tonoz çıkıntılı şeritlerle takviye edilmiş olup, küçük konsollarda nihayetlenir. Tonozda ışık menfezleri vardır; bunlar bölmelerde ikişer veya dörder tane olarak açılmıştır. Deniz, bugün galerinin dört metre kadar içine girebilmektedir; arkada kalan kısımda temiz çakıl taşları yığılıdır. Tersane bugün, Alanya'nın hala gemi inşaatı ticaretinin merkezi olma durumunu muhafaza etmektedir. Balıkçı gemileri burada suya indirilmekte ve yine burada havuzlanmaktadır.

Esas müdafaa hattı, Kızıl Kule'den itibaren, batıya doğru gelişi güzel zikzaklar çizerek yükselir ve nihâyetindeki eski bir Helenistik devir kalesi üzerinde inşâ edilerek Ehmedek diye anılan yapılar grubuna bağlanır. Ehmedek, her biri üçer kuleli, iki ayrı tahkimat grubundan meydana gelmiştir. Selçuklu öncesi kale duvarlarının bitimini gösteren güney grubu, aynı karakterdeki bazı Helenistik bina kalıntılarının üzerine inşâ edilmiştir. Bu bölüm, üzerine Ehmedek'in kurulmuş olduğu kaya ile iç-kale arasında bulunan bayırı işgâl etmektedir. Burası, gerek Selçuklular ve gerekse Osmanlılar zamanında, şehrin merkezini teşkil etmiş olmalıdır.

Eski Selçuklu kalıntıları üzerinde, muhtemelen XVI. yüzyılın ortalarına doğru inşâ edilmiş olan Süleymaniye Camii burada bulunmaktadır. Süleymaniye Camii'nin arkasında, tonozlu en az kırk dükkandan meydana gelmiş büyükçe bir çarşının kalıntıları ile onun batısında Riefstahl'in "han", İ.H. Konyalı'nın ise, Evliya Çelebi ile hemfikir olarak "bedesten veya kapalı çarşı" dediği münakaşalı bir yapı vardır. Bunun da arkasında Mecdüddin Sarnıcı diye isimlendirilen, dikkati çekecek derecede geniş, tonozlu bir su ile sarnıcı

bulunmaktadır. Yukarı şehrin kapısına doğru yokuş biraz daha çıkılınca küçük bir yapı olan Akşebe Türbesi görülmektedir.

Bir tepeyi kaplayan bu grubun arkasında, dağın kayalık kısmı, keskin bir şekilde denize inmektedir. Kuşatma duvarı ise, güneye dönerek İç Kaleye doğru tekrar yükselmeye başlar ve büyük kaya blokunun güney yüzünde kayaların kenarından geçerek limana doğru döner (Lloyd-Rice 1964:10).

Kalenin İç-Kale olarak isimlendirilen kısmı ise, kayanın en yüksek bölümünü oluşturmaktadır. Kapladığı arazi, gayri muntazam bir dörtgendir. Uzunluğu 180 m., güney tarafından 150 m. olan genişliği ise, kuzeyde çok daha daralmaktadır. İç-kalenin esas yapıları, yüksek sur duvarlarına dayatılarak üç cephede gruplandırılmıştır; dördüncü veya batı kenarında ise, daha tâli bir sur kâfi gelmiştir. Zira, bu kısmın gerisinde kaya dimdik bir şekilde biraz aşağıda denize inmektedir. İç-Kale'nin orta kısmına yer alan ve bugün hâlâ sağlam bir hâlde bulunan en güzel göz alıcı yapılar, tuğladan inşâ edilmiş çok büyük tonozlu iki su sarnıcıdır. Bunlardan birinde, binlerce litre su birikmekte ve sarnıç günümüzde de kullanılmaktadır.

Lloyd ve Rice'nin, dikkate değer buldukları bir husus da, hisarın içinde ilk defa küçük bir Bizans kilisesinin göze çarpması ve hisarın inşâ edildiği târihten çok önceleri binânın burada mevcut olup Selçuklular devri süresince de hâkim mevkide kalabilmesidir. Kilise haç şeklinde olup ilk defa Riefstahl'in işaret ettiği gibi, daha önceki bir devirde yapılmış çok daha büyük bir dinî yapının o devre kadar kalmış olan mihrâbı üzerine inşâ edilmiştir.

İç Kalenin güneydoğu köşesine yakın olan ve Selçuklu Hamamı ismini taşıyan harap bir bina, bunun tam güneyinde kuşatma duvarının güney ucunda hâkim bir yerde modern bir fener, şimdiki çip yolunun nihâyetinde küçük bir mescit ve eski Helenistik duvardan arta kalan sondan bir evvelki kulenin harabeleri üzerine inşâ edilmiş bulunan ve Arap Evliyası tesmiye edilen ilgi çekici küçük Bizans Kilisesi, İç Kalenin civarında bulunan diğer yapılarıdır.

Eserde, yarımada dışında kalan yapılardan da bahsedilmektedir. Alanya'da kalenin

içerisinde, bugüne kadar intikal eden ev harâ-belerinin gerek büyüklük ve gerekse zerâfet bakımından, senenin muayyen mevsimlerinde burada kalan Selçuklu idarecilerinin ikâmetine lâîk olmadıkları görülmektedir. Gerçekten, Kale'nin içi akarsu ve buna benzer birçok unsurdan mahrum olduğu için, sivil halkın yaşamasına pek elverişli değildir; onlar civardaki koruluk ve meyve bahçelerinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Burada, içinde arkadaki dağlardan gelen bol sulu çay ve derelerle temiz kaynaklar bulunan alçak, fakat müdâfaası kolay vadiler vardır. Bu vadilerden birinde, önemli bir ırmak olan Dim Çayı akmaktadır. Bu çayın hemen yanında kurulan Oba köyü civarında, buranın XIII. ve XIV. yüzyıllarda önemli bir iskân yeri olduğunu gösteren belgeler mevcuttur.

Oba köyündeki en tesirli yapı küçük Selçuklu Medresesidir. Tamamen harap bir vaziyette olmasına rağmen, bazı ilgi çekici mimarî özelliklere sahiptir.

Oba köyünden üç kilometre ötede bulunan Gülefsen'de, bir kaynağa nazır taş köşkün harabeleri mevcuttur. Gülefsen yakınındaki Has Bahçe'de de, aşağı-yukarı bu köşke benzer bir yapının sarnıca tahvil edilmiş şekli göze çarpmaktadır. Has Bahçe'de aynı zamanda bir çeşit tahkimattan arta kalmış harap bir kule vardır. Gülefsen'de daha iyi korunmuş durumda iki yapı vardır. Birincisi İ.H. Konyalı'nın Karamanoğlu Yusuf Bey'in oğlu Alâüddin Bey'e ait olduğunu yazdığı kubbeli küçük türbedir. Okulun yanında bulunmuş olduğu 775 (1373) tarihli bir kitâbenin bu türbeye ait olduğunu ve kapı üstünde büyümüş olan bir ağacın bu kitâbeyi yerinden düşürmüş bulunduğunu ilâve etmektedir. İkinci yapı ise, ilk yerini muhafaza eden kitâbesine göre, Karamanoğlu Mahmut Bey zamanına tarihlendirilmiş olan câmiidir.

Alanya'yı devletin başşehri Konya'ya bağlamak amacıyla I. Alâüddin tarafından açtırılmış olan Selçuklu devri karayolu, sahil boyunca batıya doğru yol alarak ilk uğrağını Şarapsa'da yapmaktadır. Hanın iç kısmı moloz taşlarla örülmüş tek bir tonozla örtülüdür ve muntazam iri taş bloklardan ibaret destek kemerler aracılığıyla dokuz kısma bölünmüştür. Hanın kuzey ve güney yüzlerinde bu kemerlerin tesadüf

ettiği yerlere çıkıntı yapan dayanak ayakları ve bunların aralarında kalan boş kısımlara da mazgal pencereleri gibi şevli açıklıklar yerleştirilmiştir. Yolculara yegane rahatlığı, hayvanların bırakıldığı döşeme seviyesinden 30 cm. kadar yüksekte yapılmış bir sıra toprak setler temin eder. Yapının doğu ucuna bitişik 4.50 x 2.00 m. ölçüsünde küçük dikdörtgen bir oda vardır; içinde bulunan mihrap ile tezyinatlı kapısı üzerinde yer alan kitâbesinden özel bir mescit olduğu anlaşılan bu oda çapraz tonozla örtülüdür. Şarapsa Han'ın kuzey cephesinin ortasında yer alan portali, bizzat Alanya Hisarı'nda mevcut bütün mimarî parçalardan çok daha gösterişli bir yapıdır.

Tanıtımını yapmaya çalıştığımız Alanya isimli bu kitap, Selçuklu İmparatorluğu, Selçuklu mimarisi ile hat sanatının, günümüze kadar korunarak gelebilmiş çarpıcı ve güzel örneklerini yansıtmaktadır. Herhangi bir bölge veya yöre insanları ile ilgili araştırma yaparken, o bölgenin coğrafî, tarihî, kültürel ve sosyal konumu, çalışmamızın ana iskeletini teşkil eder. Tarihî ve kültürel geçmişe dayandırılarak yapılan çalışmalar, sebep-sonuç ilişkisini açıklamakta son derece güvenilir ve geçerli bilgiler elde etmemize sebep olur. Tarih, geçmişle bugünü birbirine bağlayan bir köprüdür.

"Gerçek tarihin" dokusu, konuşmalarımız, inançlarımız ve kurumlarımızla örülüdür. Kuramsal olarak düşünebildiğimiz herşeyin tarihi vardır ve tarihe aittir; sadece krallar, savaşlar, ekonomik güçlerin değil, giysiler ile baştan çıkartmanın, satranç oynamanın, matematik ile sözcüklerin anlamının, askerî strateji ile yıllanmış şarapların, kıtaların hareketi ile ayın yüzeyinin, bunların hepsinin de bir tarihi vardır. Bu konuların hepsi birbiriyle ilgilidir. Hepsi, insanlık tarihinin, hatta yıldızlar tarihinin parçalarıdır; zira Filozof William James'in şu sözleri, insanı insan yapan en büyük gücün, tarih olduğunu vurgulamaktadır:

"Tarihsel özellikleri ile öğreterek hemen herşeye insanî bir boyut kazandırabilirsiniz. Varlıklarını borçlu oldukları dehaların birbirini izleyen buluşlarına göndermeler yaparak öğretildiğinde, jeoloji de, ekonomi de, mekanik de beşerî bilimlerden sayılır. Böyle öğretilmediğinde, edebiyat bir gramer bilgisi, sanat bir albüm, tarih bir takvimli belgeler yığını, doğa bilimleri for-

müller, ağırlıklar ve ölçüler dizisi olmaktan öteye geçmez." (Barzun-Graff 1973:9).

Bir toplumun tarih bilincini kaybetmesi uygarlıktan vazgeçmesi ile eş değerdedir. Tarihi fikirlerle, hayallerle yaşarız; duygularımız, millî varlığımız bunları yeniden üreterek devam eder. "Bir anlamda bütün insanlar tarihidir".

Geçmişini bilmeyen bir milletin geleceği ile ilgili güvenilir bir çalışma yapması mümkün değildir. Bir insanı toplumu ya da olayı ele alırken, millî kültür dediğimiz (Günay 1987:29), gelenek, görenek, inançlar, el sanatları, halk mutfağı, mimarî gibi, bir milleti millet yapan unsurların tamamının bir bütün olduğu unutulmalıdır. Halk bilimi adını verdiğimiz bu kültür unsurlarının tamamı, insan merkezli çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

Alanya'nın gerek tabiat güzellikleri, gerek iklimi ve gerekse arkeolojisi, dünyanın en önemli turizm merkezlerinden biri olmasını sağlamıştır. Batının herkesçe bilinen tanınmış turizm merkezlerinden bakan insanlar, bu beldedeki eşsiz görüntüler karşısında yeni heyecan ve meraklarını tatmin kaynakları bulabilirler.

Bu güzelliklere, yalnız zamanımız insanları değil, yüzlerce, binlerce yıl önce yaşayan şahsiyetler de hayran kalmışlardır. Ünlü seyahatçımızdan Evliyâ Çelebi ve İbn-i Batuta'nın bu belde için asırlar önce söyledikleri ibâreler, F.Rıfkı Atay'ın "Alanya'yı görmeli; görmeden ölmemeli!" sözüyle daha da anlam kazanmaktadır. Anadolu'nun, tarihî eserleriyle en iyi korunmuş Selçuklu şehirlerinden biri olan Alanya, bugün, Türkiye'nin tabii güzellikleri açısından en şanslı, canlı ve hareketli turizm merkezlerinden biridir. Alanyalılar da, böylesine köklü, sağlam bir tarihî geçmişe ve tabii güzelliğe sahip olmanın haklı gururunu her zaman taşıyacaklardır.

KAYNAKLAR

1. *Antalya İl Yıllığı*, Antalya, 1967.
2. Jacques Barzun - F. Henry Graff, *Modern Araştırmacı*, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları: 33, Ankara, 1993.
3. S. Fikri Erten, *Antalya Vilâyeti Târîhi*, İstanbul, 1940.
4. Evliyâ Çelebi *Seyahatnâmesi'nden Seçmeler I-II*, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser, İstanbul, 1971-72.
5. Prof. Dr. Umay Günay, *Folklor Nedir?*, *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı*, HAGEM, Ankara, 1987.
6. İbn Batuta *Seyahatnâmesi'nden Seçmeler*, Hzl.: İsmet Parmaksızoğlu, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser, İstanbul, 1971.
7. *İnönü Ansiklopedisi*, I. Cilt, Ankara, 1946.
8. *İslâm Ansiklopedisi*, I. Cilt, İstanbul, 1940.
9. İbrâhim Hakkı Konyalı, *Alanya (Alâiyye)*, Ayaydın Basımevi, İstanbul 1946.
10. Seton Lloyd, D. Storm, *Alanya ('Alâiyya)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: 6, Ankara, 1964.
11. *Meydan Larousse*, I. Cilt, İstanbul, 1968.
12. Dr. Mehmet Önder, "Alâiye-Alanya", *Türk Folklor Araştırmaları*, no: 255, yıl: 19, cilt: 11, Nisan, 1968.
13. Prof. Dr. Osman Turan, *Selçuklular Târîhi ve Türk - İslâm Medeniyeti*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1965.
14. Hâşim Yetkin, *Dünden Bugüne Alanya*, Özyalçın Limited Şirketi, Alanya, t.y.